

Павловська Є.О.

аспірант кафедри фінансів

Українська академія банківської справи Національного банку України

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ВПЛИВУ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ НА ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

На сьогодні, існування державного боргу є об'єктивно обумовленим явищем для країн з ринковою економікою. У період трансформації економіки питання державного боргу є досить актуальним. Формування державного боргу є наслідком використання державою кредитних ресурсів. Причиною виникнення державного боргу є неспроможність країни функціонувати на власні кошти, а причиною його зростання – невміння використовувати ефективно позикові фінансові ресурси [1]. Водночас на сучасному етапі існують різносторонні думки та погляди, щодо впливу державного боргу на розвиток економіки країни та її економічне зростання. Як мінімум можна говорити про те, що існують два протилежних та ключових підходи в теоретичних дослідженнях, щодо впливу державного боргу на економічне зростання, а саме: по - перше, наявність державного боргу має безпосередньо, як позитивний, так і негативний вплив на економічне зростання. Позитивний вплив проявляється у збільшенні обсягу інвестицій шляхом залучення додаткового капіталу, що призводить до зростання темпів соціально-економічного розвитку країни. При не інвестиційному використанні залученого капіталу, слід говорити про прояви негативного впливу державного боргу, котрий проявляється в стрімкому зменшенні національних заощаджень та в різкому скороченню рівня національного виробництва; по - друге, наявність державного боргу суттєво не впливає на економічне зростання в країні. На основі теоретичної моделі, Рікардо - Барро обгрунтував можливість нейтральності державного боргу.

Однією із складових фінансової системи виступає державний борг, котрий залежить від усієї системи та одночасно суттєво впливає на її функціонування. З одного боку, залучення ресурсів на кредитній основі служить збалансуванню державних фінансів, а з іншого боку, утворений внаслідок цього державний борг створює значне навантаження на фінансову систему, а також і на державний бюджет [2]. Детально вивчаючи перший підхід, стосовно впливу державного боргу на економічне зростання, необхідно враховувати те, що він має ряд непрямих наслідків для економіки: по-перше, позитивні, котрі проявляються в економічному зростанні, у стабілізації фінансової системи, а також, у появі нових джерел фінансових ресурсів, по-друге, негативні, котрі виникають у вигляді скорочення приватних інвестицій, проявляються як борговий тягар, та у вигляді зменшення сальдо торгового балансу. Виходячи з цих наслідків, можна стверджувати, що економічний розвиток певним чином залежить від боргової політики уряду. Неоднозначний характер впливу державного боргу на економіку за різних умов зумовив значний плюралізм суджень та поглядів щодо цього факту.

Досліджуючи ключові підходи до впливу державного боргу на економічне зростання, можна виявити те, що існують різні погляди, стосовно того, чи можна вважати державний борг тягарем для суспільства, а саме: класична і марксистська теорія запевняли, що теперішні запозичення є відкладеними на майбутнє податками; представники кейнсіанської школи стверджували, що державний борг, виконуючи проміжну функцію між теперішніми видатками держави на інвестиції та майбутнім фіскальним вилученням частини новоствореного продукту, само нейтралізує тиск на економіку.

Залежно від характеру наслідків впливу державного боргу на економічне зростання, їх поділяють на короткострокові (відомі як проблема «витіснення») та довгострокові (відомі як «тягар боргу»). Проблема «витіснення» має місце під час підвищення ринкових процентних ставок, яке

виникає в результаті фінансування бюджетного дефіциту за рахунок додаткового випуску державних цінних паперів на відкритому ринку. Стрімке зростання процентних ставок спричиняє катастрофічне зменшення інвестицій у приватний сектор та призводить до падіння рівня споживчих витрат [3]. У результаті чого відбувається падіння доходу в економіці. Але коли економіка країни перебуває саме в період спаду, то саме збільшення рівня державних витрат призведе стимулюючий вплив за рахунок ефекту мультиплікатора. Це поліпшить очікування щодо прибутків у приватному бізнесі та збільшить інвестиційний попит. А саме приріст інвестиційного попиту частково зможе елімінувати ефект «витіснення».

Довгострокові наслідки державного боргу пов'язані з його впливом на нагромадження капіталу й споживання майбутніх поколінь. Саме зростання рівня процентних ставок та накопичення боргу призводить до заміщення приватного капіталу державним боргом у довгостроковий період [4]. Причина виявляється в тому, що при підвищенні процентних ставок приватні інвестиції зменшуються й приватні заощадження починають розміщуватися у державні боргові зобов'язання. Зростання боргу скорочує виробничі потужності, котрі призначені майбутньому поколінню, отже, воно отримує нижчий рівень доходу.

Література

1. Фінанси: підручник. / [С. І. Юрій, В. М. Федосов, Л. М. Алексеєнко та ін.]; за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. — К.: Знання, 2008. — 611 с.
2. Козюк В.В. Державний борг в умовах ринкової трансформації економіки України. — Тернопіль: Картбланш, 2002. — 238 с.
3. Рожко О.Д. Державний борг у забезпеченні економічного зростання // фінанси України. — 2003. - № 1. — с. 82 – 87.
4. Вахненко Т.П. Державний борг України та його економічні наслідки. — К.: Альтерпрес, 2000. — 152 с.